

HORT ESCOLAR DE LA SECCIÓ IES CONSELLERIA

CONTEXT ESCOLAR

La Secció IES Conselleria és un centre d'acció educativa singular i està qualificat com a centre d'acollida de formació especial, destinat a l'acollida de menors en situació de desemparament del sistema de protecció que es troben sota la tutela o guarda de la Generalitat i que presenten trastorns de conducta. Aquests menors presenten conductes disruptives o dissocials recurrents, transgressores de les normes socials i els drets bàsics de tercers. A més són alumnes que es troben en risc d'exclusió social.

Tal com recullen les Instruccions número 08/2019 de 18 de desembre de 2019 de la Direcció General d'Infància i Adolescència, "els trastorns mentals tenen enormes repercussions en el desenvolupament emocional i intel·lectual de les nenes i nens en l'aprenentatge escolar, l'adaptació social i el descobriment de la vida, a més minen la imatge personal i l'autoestima, l'estabilitat i les interaccions familiars".

INTRODUCCIÓ

La introducció de l'hort escolar en la Secció es tracta d'una oportunitat de transformació i d'innovació amb la intenció de crear un enfocament més global i promoure la inclusió social dels nostres alumnes des d'una epistemologia socioconstructivista, la qual considera l'aprenentatge com a reconstrucció personal a través de l'activitat funcional (Dewey, 1951) i "autoreguladora de l'alumne" (Barrón, 1997). Existeixen nombroses fórmules pedagògiques que tenen cabuda en aquest tipus de recurs que és l'hort, com ara "l'aprenentatge per descobriment, l'aprenentatge basat en problemes, l'aprenentatge-servei" (Barrón, 2015), fórmules que a la Secció es desenvolupen a través de diversos projectes: Escoles ambaixadores del Parlament Europeu, iMou-te, intercanvis culturals, etc., i a través de les actuacions d'èxit Grups interactius i tertúlies literàries dialògiques. Seguint amb les paraules de Barrón, els horts sintonitzen amb els objectius de moltes tècniques educatives com per exemple "la creativitat, el desenvolupament de la intel·ligència des d'un punt de vista múltiple, l'autonomia i autoestima, la responsabilitat, solidaritat, etc." Segons Freire (2011), experiències d'aquest tipus ajuden al desenvolupament social de les persones.

La incorporació dels horts en els centres escolars "suposa un important desafiament al sistema, obligant els professors i alumnes a redefinir alguns dels aspectes que són fonamentals per a la tan demandada innovació educativa per a la sostenibilitat".

Els horts escolars no tenen per què ser considerats “com a un recurs contraposat a la pissarra digital o a l'aula multimèdia sinó, molt al contrari, com a element complementari” d'aquesta. Així enriqueix i multipliquem “la diversitat de recursos i d'escenaris en els quals implementar els processos d'ensenyament i aprenentatge” (Barrón, 2015).

Els beneficis de l'hort escolar estan reconeguts i recomanats per les institucions internacionals més importants: la proclamació de la Dècada de les Nacions Unides de l'Educació per al Desenvolupament Sostenible (2005-2014) considera que la educació ambiental ha de passar d'un concepte teòric a un desenvolupament pràctic. La UNESCO (2014) manifesta que els estudiants s'han d'involucrar en horts escolars. L'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació (FAO) proposa l'hort escolar com a arma educativa i nutricional i en ressalta el seu benefici i contribució a la educació mediambiental i al desenvolupament individual i social. L'ODS-4 (Objectiu de Desenvolupament Sostenible de l'Agenda 2030) té com a un dels seus objectius la transformació del món i el desenvolupament sostenible.

Tenint en compte el perfil dels nostres alumnes, la tasca de l'hort com a ferramenta per a l'increment de l'autoestima és primordial. Existeixen actituds que mereixen ser canviades per a afavorir la formació d'una bona personalitat o per a contribuir al desenvolupament social en general, cap al medi ambient, els estudis o cap a si mateix. És a això últim, al que es denomina autoestima.

El 30 de juny del 2005 l'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació (FAO) va fer la proposta dels horts escolars com a eina que contribueix no només a l'educació mediambiental, sinó al desenvolupament individual i social, ja que afegeix una "dimensió pràctica als aprenentatges" a més de reforçar les matèries instrumentals (Gencat).

- **Descripció de l'hort**

Es tracta d'una parcel·la de 50 metres quadrats que hem preparat per a realitzar les tasques d'hort escolar. Està previst fer dues plantacions: una en la tardor i una altra en primavera. Junt a l'hort hi ha una fosa de 2 metres quadrats per a portar a terme el compostatge. A més, comptem amb un hivernacle per a preparar la llavor que després es replantarà en l'hort.

PRINCIPIS PEDAGÒGICS

D'acord amb el que estableix l'article 6 del Reial decret 217/2022 de la LOMLOE, l'hort escolar està basat, principalment, en els següents principis pedagògics:

1. Els centres han d'elaborar les seues propostes pedagògiques atenent la seua diversitat. Així mateix, s'han de fer servir mètodes que tinguen en compte diverses maneres de representació i expressió i els diferents ritmes d'aprenentatge de l'alumnat, que afavorisquen la capacitat d'aprendre per si mateixos i que promoguen el treball en equip.
2. Cal parar atenció a l'adquisició i el desenvolupament de les competències clau.
4. S'ha de dedicar un temps de l'horari lectiu a la realització de projectes significatius i rellevants i a la resolució col·laborativa de problemes, reforçant l'autoestima, l'autonomia, la reflexió i la responsabilitat.
5. L'emprenedoria social i empresarial, el foment de l'esperit crític i científic, l'educació emocional i en valors i la creativitat s'han de treballar de forma transversal i a través de projectes interdisciplinaris. S'han de fomentar de manera transversal l'educació per a la salut, l'educació per a la sostenibilitat i el consum responsable, el respecte mutu i la cooperació entre iguals.
6. S'ha de promoure la ciutadania democràtica i la consciència global, amb voluntat d'educar persones crítiques i compromeses en la millora del seu entorn i en la consecució d'un futur sostenible per a tots d'acord amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible.
9. S'han de posar en marxa mecanismes de suport i flexibilització, alternatives metodològiques i altres mesures adequades.

OBJECTIUS DE L'HORT ESCOLAR

- Promoure la consciència pel medi ambient.
- Augmentar l'autoestima i incrementar la capacitat emprenedora.
- Posar en pràctica el treball col·laboratiu i cooperatiu.
- Crear una visió sana de l'alimentació.
- Conèixer les directrius europees sobre els horts.
- Desenvolupar la consciència europea com a Escola ambaixadora del Parlament Europeu.

- Intercanviar experiències amb altres centres, tant nacionals com internacionals.
- Col·laborar amb l'ajuntament de València amb el seu programa d'acompanyament d'horts escolars (<https://educacio-valencia.es/projectes/lhort-escolar-com-a-eina-educativa/>).

A més d'aquests objectius, es desenvoluparan totes les competències clau determinades per la LOMLOE:

- Lingüística: Explicar de forma oral el seu treball, descripció de l'hort, adquisició de vocabulari nou (plantes, medi ambient, conceptes de consum).
- Plurilingüe: Aprenentatge de vocabulari en diferents llengües.
- Competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria: coneixement de ferraments, ús de mesures, coneixença de plantes i verdures, creació d'hipòtesis, coneixement de les parts d'un hort, introducció a la compota.
- Competència digital: creació de presentacions de l'hort, videoconferències per a compartir experiències amb altres centres, recerca d'informació.
- Competència personal, social i d'aprendre a aprendre: posada en pràctica de la teoria, increment de l'autoestima, treball en grup i col·laboratiu.
- Competència ciutadana: responsabilitat amb l'aigua, companyonia i paciència, consciència col·lectiva per a reciclar.
- Competència emprenedora: presa de decisions autònomes, desenvolupament de lideratge a través de l'aprenentatge-servei.
- Competència en consciència i expressió culturals: reconeixement del medi ambient, creacions plàstiques a través del reciclatge.

ACTIVITATS QUE ES REALITZEN

- Conèixer el conreu dels productes de la temporada i aprendre al seu cultiu.
- Conèixer la preparació de la terra.
- Conèixer els sistemes de regadiu, d'abonat i el tractament fitosanitari.
- Tractament de coneixements multidisciplinaris des de totes les àrees del centre (biologia, llengües, matemàtiques, anglès, etc.) i desenvolupament curricular.
- Promoure els diferents objectius del desenvolupament sostenible (ODS), com ara l'activitat física, l'alimentació saludable, l'entorn sostenible o el contacte amb la naturalesa.

- Coneixement de l'ús i funcionament de la descomposta.
- Saber treballar en equip.
- Desenvolupament de la paciència.
- L'hort escolar i el Parlament Europeu.
- Assistència anual per part del coordinador de l'hort a la formació oferida per l'ajuntament de València.

JUSTIFICACIÓ DE LA INFRAESTRUCTURA DE L'HORT ESCOLAR

Seguint la Neuroarquitectura, ciència que estudia la influència de l'arquitectura en els processos cerebrals, el cervell humà aprén més i millor en entorns amb unes instal·lacions més riques. A més, no sols afecta al rendiment acadèmic. "Redissenyar els espais físics de l'aula també aconsegueix millorar la convivència dels alumnes" i l'espai de treball (Educalab, 2017) en general, és a dir, també per als professors.

Les metodologies actives amb les actuacions d'èxit promogudes per la Secció, junt amb un especial suport a les TIC, ens han fet "considerar l'espai com un element més dins del procés educatiu", en paraules de Santiago Atri (CAF - Banco de Desarrollo de América Latina, 2016), vicedegà d'Ordenació Acadèmica i Desenvolupament de les Titulacions en la Facultat de Formació de Professorat i Educació de la Universitat Autònoma de Madrid, ja que l'aula és fonamental per a aprendre a aprendre, per exemple, a través de la promoció d'una "cultura de cura del patrimoni escolar, fomentant l'ús adequat i el manteniment oportú de les instal·lacions" (González *et al.*, 2012).

UNICEF declara que les escoles en bones condicions, amb material escolar i professors ben formats, són la clau per a una educació de qualitat. "La construcció i adequació d'instal·lacions escolars figura en el ODS-4 com un mitjà d'implementació de les metes educatives".

La UNESCO (2014) recorda que els Estats es van comprometre a construir i adequar les instal·lacions escolars, de maneres que aquestes proporcionen un ambient escolar propici per a l'aprenentatge. Els estudis empírics indiquen la relació directa entre infraestructura escolar i rendiment educatiu. Per tant, les inversions en infraestructura educativa contribueixen a millorar la qualitat de l'educació (González *et al.*, 2012).

Segons Daniel Rivera, director de projectes de desenvolupament social del CAF - Banco de Desarrollo de América Latina, la "mejora de las condiciones físicas de las

escuelas tiene una relación tan estrecha con el aprendizaje como la que tienen otros insumos educativos". En l'estudi presentat per Schady *et al.* de 1999, los "alumnos que estudian en colegios con mejores condiciones de infraestructura se sienten más interesados en asistir a clases y obtienen mejores calificaciones".

Altres estudis com ara el realitzat per School Fund publicat en 2009, han donat resultats positius i significatius entre els processos d'aprenentatge i la infraestructura escolar.

Per a tenir una idea general de com valorar el fet de tenir unes infraestructures de qualitat, ens basem en alguns dels paràmetres publicats pel CAF:

- Espais per als docents i els alumnes, amb temperatura adequada, ventilació i il·luminació adequades, amb servei d'electricitat i Internet.
- Espais de recerca i experimentació, com la biblioteca o l'hort escolar.
- Espais per al desenvolupament del talent i l'entreteniment, de l'esport i la cultura.

Amb l'objectiu de portar a terme tots aquests paràmetres, és imprescindible observar el paper transcendental que juga la infraestructura en altres aspectes educatius que milloren la qualitat de l'educació, i que promouen major igualtat d'oportunitats i redueixen la exclusió social.

BIBLIOGRAFIA

- Barrón Ruiz, Á. *Aprendizaje por Descubrimiento*. Salamanca: Amarú, 1997.
- Barrón Ruiz, Á., & Muñoz Rodríguez, J. M. *Los huertos escolares comunitarios: fraguando espacios socioeducativos en y para la sostenibilidad*. Foro de Educación, 13(19), 213-239, 2015.
- CAF. *La importancia de tener una buena infraestructura escolar*. 2016.
- Dewey, J. *La educación de hoy*. Buenos Aires: Losada, 1951.
- Educalab. *Cómo afecta el diseño del aula en el rendimiento académico de los alumnos*. 2017.
- Freire, H. *Educación en verde*. Barcelona: Graò, 2011.
- Gencat.

gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0058/80190662-6a47-432b-931d-6096f7ff8793/hort_escolar.pdf

- González, Coral *et al.* *Rendimiento académico y factores asociados. Aportaciones de algunas evaluaciones a gran escala.* 2012.
- UNESCO. *Education for a Sustainable Development*, 2014.